

Nicholas Best

Pět dní

Očitá svědectví z posledních dnů 2. světové války v Evropě

OMNIBOOKS

Copyright © 2011 by Nicholas Best
First Edition: 2011
© Translation Vlastimil Dominik
ISBN 978-80-905232-8-9

Nicholas Best

Pět dnů

Očitá svědectví z posledních dnů 2. světové války v Evropě

OMNIBOOKS

2013

PŘEDMLUVA

Jen málo historických událostí na světě bylo dramatičtějších, než těch pět dnů na konci dubna 1945, které začaly zavražděním Mussoliniho a skončily zprávou o Hitlerově sebevraždě v berlínském bunkru. Konec obou diktátorů se dlouho předpokládal, ale způsob, jakým k němu došlo, byl přinejmenším hrůzný - Mussolini a jeho milenka visící za nohy před posmívajícím se davem, Hitlerovo tělo přeměněné ve wagnerovskou hromádku popela, Magda Goebbellová trávící své děti jedem a šílený personál říšského kancléřství užívající si skupinový sex předtím, než sami zemřou. To by nedokázal vymyslet ani ten nejschopnější divadelní scénárista.

Stejně hrůzné byly krutosti páchané Sověty, kteří se ve stejné době valili Německem. Nejhorší zvěrstva se děla v Berlíně obklíčeném Rudou armádou, kde se odehrávalo masové znásilňování žen v dosud nevídané míře. Německé ženy všeho věku nepovažovaly za ospravedlnění to, že se jejich vlastní krajané chovali v Sovětském svazu stejně špatně. Mnoho v hrůze prchajících žen spáchalo sebevraždu, aby unikly znásilňovacím gangům vojáků ze sovětských republik, kteří neměli skoro žádnou zkušenost s takovými západními vymoženostmi, jako je elektřina a tekoucí voda v bytech. Děsivá byla také odhalení poměrů v koncentračních táborech, která se začala objevovat na veřejnosti v době smrti Mussoliniho a Hitlera. Američané osvobodili Dachau ve stejnou dobu, kdy „duceho“ pověsili v Miláně za nohy. Ravensbrück padl do jejich rukou o den později, kdy si Hitler vzal život. V tom týdnu se dostaly první fotografie z Belsenu a Buchenwaldu na veřejnost, která tomu nemohla uvěřit. Většina z nich byla příliš strašná na to, aby se daly publikovat v novinách. Místo toho se vystavovaly ve městech, takže všichni lidé ve svobodném světě mohli vidět tyto důkazy na vlastní oči a pochopili, co se v nacistickém Německu odehrávalo.

Bylo důležité, že lidé mohli vidět fotografie na vlastní oči. Všichni četli noviny a slyšeli zvěsti o táborech, ale ne všichni jim věřili. Roz-

hlasový reportér Richard Dimbleby, člověk nezpochybnitelného charakteru, měl velké problémy s přesvědčováním nedůvěřivé BBC, aby vysílala jeho první reportáž z Belsenu. Když se pokoušel vysvětlit, co viděl, ani jiní lidé tomu nevěřili. Za první světové války kolovaly mezi lidmi fámy, že Němci získávali z lidských těl tuk. Tyto pověsti se později ukázaly jako nepravdivé a téměř jistě byly dílem britské propagandy. Teď se tyto zvěsti objevily znovu s dalšími legendami o plynových komorách, živoucích cích, preparovaných lidských hlavách a stínkách lamp z potetované lidské kůže. Není divu, že lidé byli k těmto zprávám skeptičtí.

U londýnského kina, které uvádělo první dokumentární film z koncentračních táborů, demonstroval ten týden dav lidí, pobouřených tím, že jim vlastní vláda zase lže. Stejný hněv se zmocnil milionů Němců, kteří dobře věděli, že se v koncentračních táborech děly nepravosti, ale byli přesvědčeni, že tyto krutosti spojenecká propaganda značně zveličila, aby ospravedlnila válku.

Ale ty fotografie nelhaly. „Uvidět znamená uvěřit“ byl v tom týdnu název výstavy v Londýně, zaštitěné deníkem *Daily Express*. Ve frontách čekaly tisíce lidí, aby si prohlédli fotografie z Buchenwaldu a odcházeli neschopní slova. Později viděli v kinech film z Belsenu - kostlivci, shrnování buldozery do hromadných hrobů a němečtí civilisté stojící vedle příslušníků SS na okraji hrobu na jediném záběru, takže nikdo nemohl autory obvinít z filmových triků. Ty fotografie nelhaly. Bylo jich příliš mnoho, z příliš mnoha různých míst, podporované výpověďmi příliš mnoha očitých svědků na to, aby šlo o lživé příběhy. To prostě nebylo možné.

Je potřeba nějaká další kniha popisující tento již dobře zdokumentovaný týden bez ohledu na to, jak byl šokující? Odpověď musí znít ano, pokud jde o nový nebo obecně neznámý materiál. Například všichni vědí, že Hitler zemřel v Berlíně, ale kolika lidem je známo, že jeho sestra žila v anonymitě jako Frau Wolffová v Berchtesgadenu, a když se hosté v jejím penzionu bavili o smrti jejího bratra, zachovávala mlčení? Nebo že Leni Riefenstahlová, Hitlerova oblíbená filmová režisérka, byla v jednom rakouském lyžařském středisku a jakmile se lidé dověděli, kdo je, nemohla najít ubytování? Nebo že budoucí papež Benedikt dezertoval z Wehrmachtu a šel pěšky domů vyděšený tím, že ho pořád mohou zastřelit nebo oběsit na stromě za opuštění jednotky?

Audrey Hepburnová byla v Holandsku, šťastná, že se jí podařilo vyhnout nasazení v nevěstinci Wehrmachtu, ale tak podvyživená, že její ambice stát se baletkou vypadala stále méně realisticky. Jedenáctiletý Roman Polanski vedl doslova toulavý život na ulicích Krakova. Bob Dole, těžce zraněný německým granátem, ležel ochromený v italské nemocnici, poslouchal jásot lidí oslavujících konec války a přemýšlel nad tím, jestli vůbec někdy bude moci hýbat prsty na nohou. Nejrůznější lidé, někteří v té době slavní, jiní, kteří se slavnými teprve stanou, si přesně vzpomínali, kde byli a co dělali, když se kolem nich odehrávaly události těch mimořádných pěti dnů.

Stejně jako ve své předchozí knize *The Greatest Day in History* o uzavření příměří v roce 1918 jsem se rozhodl vyprávět příběh očima lidí, kteří u toho byli, zejména známých nebo zajímavých lidí, ale těch, kdo nejsou s popisovanými událostmi normálně spojováni. Vždy, kdy to bylo možné, jsem použil jejich vlastní slova. Popsal jsem všechny klíčové události toho týdne, kdy Hitler spáchal sebevraždu, a nacisté byli rozprášeni, ale také jsem se zajímal o to, kde byla v té době Marlene Dietrichová a Günter Grass, Henry Kissinger, John Kennedy a spousta dalších. Tato technika výborně fungovala v případě příměří, kde vytvořila momentku celého světa na konci nejdramatičtějšího týdne v dějinách. Doufám, že bude fungovat i zde.

Ještě jedno varování. Nikdy nebylo snadné odhalit absolutní pravdu. Poměrně dost očitých svědků, zejména v Hitlerově bunkru, v pozdějších letech změnilo své výpovědi a ty stejné události popsali jinak a často i protichůdně. Další mlčeli celé desítky let a pak měli problém s tím, aby si data a fakta z paměti správně vybavili. Vždycky jsem záviděl autorům, kteří mají pocit, že mohou s jistotou říct, že některý očitý svědek nemá pravdu nebo lže. Pokud jde o mě, snažím se vždy napsat to, co svědek řekl a pokud je to nutné, dát to do souvislostí. Nechávám na čtenářích, aby si udělali svůj vlastní úsudek. Ale s jistotou mohu říct, že to, co je v této knize napsáno, se skutečně stalo.

Velké díky patří senátorovi Bobovi Doylovi a lordovi Carringtonovi za jejich přispění k této knize. Také Peterovi Devittovi, asistentovi kurátora Muzea RAF v Hendonu, který mi pomohl vyhledat víc informací o operaci Manna; Katharině Thomsonové ze Střediska Churchillova archívu na Churchillově fakultě v Cambridgi a Aleku Holmesovi, jehož

lékařské znalosti mi umožnily popsat Mussoliniho pitvu. Děkuji také Andrew Lowniemu, svému agentovi a Robu Kirkpatrickovi, Nicole Sohlové a Margaretě Smithové z Thomas Dunne Books v New Yorku. Rob redigoval britského autora zkušeně a s taktem, což není vůbec jednoduché!

Na závěr se omlouvám prezidentovi Jimmymu Carterovi, že jsem nedokázal nalézt odpovídající kontext pro jeho velkorysý příspěvek. Jen pro zajímavost, říká, že když Hitler zemřel, byl na moři jako příslušník vojenského námořnictva a přál si, aby mohl být včas na Times Square a připojit se k oslavám konce války. K mé velké lítosti se mi nepodařilo v knize najít vhodné místo, kde bych o tom napsal.

ČÁST PRVNÍ

SOBOTA, 28. DUBNA 1945

MUSSOLINIHO SMRT

Mussolinimu se krátil čas. Když prchal před postupujícími Spojenci od jezera Como, 27. dubna 1945 odpoledne ho zajali italští partyzáni. Dopravili ho do bezpečného domu v horách, kde ho jeho zbývající přátelé nemohli najít. Spolu se svou milenkou Clarou Pettaciovou přijeli do Azzana v časných ranních hodinách 28. dubna a zbytek noci strávili pod dohledem stráží v rolnickém domku vysoko nad vesnicí. Hlíkali je dva mladí partyzáni, kteří bděli celou noc přede dveřmi. Jeden z těch mladých mužů, který špehoval Claru, když se v kůlně myla před spaním, hlásil tomu druhému, že Mussoliniho přítelkyně má nádherná prsa. Docela teď chápal, proč si ji Il Duce držel jako milenku.

Teď už bylo zase ráno, pozdní ráno, a Mussolini se právě probudil z hlubokého spánku. Clara celou noc plakala a na jejím polštáři byly rozmazané skvrny od líčidel, ale Mussolini tvrdě spal. Když se probral, měl krví podlité oči a pod střištěm vousů bledou a šedivou tvář. Jeho věznitelům bylo jasné, že bývalý italský diktátor je v těžké depresi a připravuje se na to, co mu přinese nový den.

K snídani toho snědl jen málo. V ložnici se pod dohledem partyzánů nimral v talíři s chlebem a salámem. Ptal se jich, jestli Američané v noci obsadili jezero Como a rezignovaně pokývl hlavou, když mu řekli, že ho obsadili. Clara šla potom zase do postele, přikryla se dekou a pokoušela se usnout. Mussolini zatím seděl na okraji matrace a vyhlížel z okna přes jezero k zasněženým horám.

Když pro něj popravčí to odpoledne ve čtyři hodiny přišli, byl pořád tam. Vyběhli ve spěchu nahoru vedeni vysokým mužem ve světle hnědém plášti do deště, který si říkal plukovník Valerio. Ve skutečnosti to byl Walter Audisio, komunistický veterán ze španělské občanské války, odjakživa zapřísáhlý antifašista.

Audisio vrazil do místnosti se samopalem Sten v rukách.

„Rychle!“ řekl Mussolinimu. „Přišel jsem vás zachránit.“
„Skutečně?“ Mussolini neskrýval svou skepsi. „To je ale od vás hezké.“

„Jste ozbrojený?“ zeptal se Audisio.

Mussolini sebral minulou noc v kuchyni nůž a schoval ho v posteli. Audisia ale ujistil, že ozbrojený není.

Audisio se obrátil ke Claře. Byla pořád v posteli obrácená tvář ke zdi. „Vy také,“ řekl jí. „Pojďte. Vstávejte.“

Mussolini si oblékl kabát a Clara se pořád horečně prohrabávala ložním prádlem. „Co hledáte?“ naléhal na ni Audisio.

„Kalhotky.“

„O ty se nestarejte. A hněte sebou.“¹

Clara tam musela nechat svou tašku i spodní kalhotky. Zdráhavě scházela po schodech v domě, zatímco její milenec se vlekl vzadu za ní. Lia De Maria, jejíž dům to byl, je sledovala z okna, a když zmizeli, nervózně se pokřižovala. Za tu chvíli, co ji viděla, se jí Clara líbila. Doufala, že se jí nestane nic nepříjemného.

Klopýtali dolů po strmé pěšině a Clara v botách s vysokými podpatky se pevně držela Mussoliniho, ale tomu už nezbylo dost sil, aby ji podpíral. V jednu chvíli skoro upadl a musel se opřít o zeď. Clara se pokoušela mu pomoci, ale hrubě ji od sebe odstrčil. Když šli dál kolem trojice žen peroucích prádlo v kamenném žlabu a kráčeli směrem k hlavní silnici, Mussolini jí už neměl co říct. Spatřil je nějaký starý muž jdoucí s kopce s nůsí sena na zádech a žena na procházce s dítětem. Mussoliniho nikdo nepoznal, ale všichni se divili, proč ta pěkně oblečená žena vedle něj pláče.

Na silnici na ně čekalo auto, černý sedan fiat s římskou poznávací značkou. Když se tam ta skupinka objevila, šla kolem Rosita Barbarita se svými psy. Audisio pozvedl samopal a řekl, aby šla pryč. Poslechla a spěšně zmizela. Mezitím Mussoliniho a jeho milenkou strčili na zadní sedadlo fiatu. Audisio si sedl na blatník a auto se rozjelo. Jeho společníci stáli na stupátkách se zbraněmi v rukách. Ti dva mladí partyzáni, kteří Mussoliniho střežili přes noc, se za nimi rozběhli a drželi se za autem, které zamířilo po horské silnici do malé vesnice Mezzegra za jezerem.

Auto ujelo sotva několik set metrů a zastavilo v zatáčce silnice z dohledu z obou směrů. Řidič zastavil u brány Vily Belmonte. Mussoli-

nimu a Claře nařídili vystoupit a řekli jim, aby se postavili ke zdi. Clara objala svého milence a nevěřicně zírala na Audisia, který zamumlal několik slov o trestu smrti a spravedlnosti pro italský lid.

„To nemůžete udělat!“ protestovala Clara. „Nemůžete Mussoliniho zastřelit!“

„Jděte od něj!“ odpověděl Audisio. „Běžte od něj nebo taky zemřete!“

Ale Clara Petacciiová neposlouchala. Odmítla Mussoliniho opustit. Když Audisio zmáčkl spoušť, pořád se ho držela a stále protestovala.

Když šel Mussolini na smrt, jeho manželka Rachele se skrývala jen několik kilometrů od něj, na jižní straně jezera. Neměli kam jít, a tak vzali ji a jejich dvě nejmladší děti do Cernobbia, hned u jezera Como, kde jim poskytli přístřeší ve svém domě lidé z hnutí Černých košil. V tom domě to nebylo bezpečné, ale bylo to lepší, než zůstat na ulici, kde pronásledovali a nelítostně zabíjeli fašisty a všechny, kdo byli nějak spojeni s Mussolinim.

Rachele Mussoliniová byla zoufalá, když slyšela všichni tu střelbu kolem. Blížící se příchod americké armády byl v severní Itálii signálem pro masové povstání proti zbývajícím fašistům. Samotný Mussolini uprchl o dva dny dříve s mlhavou představou nalezení posledního útočiště v Alpách, ale jak Američané postupovali, jeho stoupenci se vytráceli. V panice napsal své ženě, aby se s dětmi zachránila sama a připojil se ke koloně německých vojáků, mířící do Německa. Mohlo se mu podařit s ní odejít, kdyby jeho tvář pod německou přilbou nepoznal jeden italský partyzán. Místo toho byl uvězněn a odvezli ho do hor, kde čekal na svůj osud.

Dopis Rachele psal v době, kdy ještě uvažoval o posledním úkrytu v Alpách:

Milá Rachele,

nacházím se v poslední fázi svého života, na poslední stránce své knihy. My dva se možná už nikdy nesetkáme, a proto ti píši a posílám tento dopis. Prosím tě o odpuštění všeho, čím jsem ti nevědomky ublížil. Ale ty víš, že jsi jediná žena, kterou jsem vždy skutečně miloval. V této těžké chvíli to přísahám před Bohem, přísahám to před naším Brunem. Víš, že se musíme dostat do Veltelliny. Vezmi děti a pokuste se dostat na švýcarské hranice. Tam můžeš začít nový život. Myslím, že ti neod-

mítnou vstup do země, protože jsem vždycky byl vůči nim vstřícný a ty jsi neměla s politikou nic společného. Když tě do země nevpustí, vydej se Spojencům, kteří mohou být velkorysejší než Italové. Postarej se o Annu a Romana, a zejména o Annu, která to hodně potřebuje. Víš, jak moc je miluji. Bruno v nebi ti bude pomáhat. Má nejdražší, miluji tebe i děti.

Tvůj Benito²

Rachele uposlechla Mussoliniho na slovo a spolu s patnáctiletou Annou Marií a sedmnáctiletým Romanem odešla uprostřed noci směrem ke švýcarským hranicím. Švýcarsko bylo jen pět kilometrů od Coma a dalo se snadno poznat podle jasně se třpytících světél v sousedství italského zatemnění. Přidali se k frontě aut stojících před hranicí, kde na ně čekal italský důstojník vyslaný Mussolinim, aby jim pomohl hranici přejít. Chybělo jim jen pět metrů do bezpečí, když švýcarská pohraniční stráž po prostudování jejich dokumentů a diskrétním telefonickém hovoru zavrtěla s politováním hlavou a řekla jim, že nesmí do země vstoupit. Pro Mussoliniovy bylo „absolutně nemožné“ se do Švýcarska dostat.

Když se od hranice vraceli, Rachele byla zklamaná, ale ne deprimovaná. Ve skutečnosti se jí spíš ulevilo, že nebude muset odejít z Itálie. Ve tmě jeli zpátky do Coma po silnici ucpané Němci a Italy prchajícími na všechny strany. Ze Švýcarska sem už proudili antifašističtí partyzáni a hrnuli se z hor, aby převzali v zemi vládu. Občas se rozpoutaly přestřelky, ale když se vrátili do Coma, byl tam klid.

Jeli přímo na ústředí fašistické strany, ovšem tam zjistili, že nikdo neví, co si s nimi počít. Když Rachele s dětmi viděla, že tam jenom marný čas, tak zase odešla. Přemýšleli kam jít a co dělat a Anna Marie seděla sklíčeně na schodech. Teprve za svitání přišla pomoc v podobě jednoho Mussoliniho stoupence, který se nad nimi slitoval, jak Rachele s vděčností vzpomínala:

Jeden z našich věrných černokošiláčů trval na tom, že je pro nás strašně nebezpečné potloukat se po ulicích. Radili jsme se a on nám nabídl, abychom se uchýlili do vzdálenějšího domu, kde on žije. Vydali jsme se tam. Náš příchod do malé chudě zařízené chalupy vyvolal skoro pozdvižení. Neměli pro nás žádné jídlo a nakonec jsem dělala snídani pro všechny ze zbytku zásob, které jsem si přinesla s sebou.

Černokošiláci se vydali ven, aby zjistili, co se stalo s ducem a když se vrátili, řekli, že nás vezmou do kolony, ve které šel můj manžel. Také mi řekli, že nám někdo ukradl auto.

Hluk střelby se pořád blížil. Dívali jsme se z malého okénka na silnici a byli jsme svědky panických scén. Naši hostitelé byli zděšeni a celou dobu jsem je povzbuzovala. Díky tomu, že jsem pomáhala jiným, snášela jsem lépe i vlastní úzkost. Jednoho mladého chlapce, odhaleného jako fašistu, zabili přímo před našima očima. K okamžité popravě stačilo obyčejné udání. Občas jsme slyšeli v rádiu příkazy k nelítostnému pronásledování fašistů. Z blízké nemocnice prchali vážně zranění vojáci oblečení v tom, co našli a rozptýlili se po celém městě. Zdálo se, že se svět změnil ve skutečné peklo. Děti byly šílené strachem.³

Za této situace nebylo možné, aby se Rachele s dětmi zase připojila k Mussolinimu. A teď už bylo moc pozdě, i když to ještě nevěděli. Skrývali se v tom domě už dva dny, příliš vyděšení na to, aby se ukázali venku, kde všude řádila občanská válka. Ale Rachele věděla, že budou muset brzy odejít, protože svou přítomností uváděli jeho majitele do smrtelného nebezpečí. Kdyby je přistihli s Mussoliniovými pod jednou střechou, mohli ho s celou rodinou odvléct a zastřelit. Museli se schovat někde jinde, než se to vraždění zastaví. Ale kde? Při tom chaosu na ulicích a všech proti nim si byla Rachele Mussoliniová vědoma, že nemá se svými dětmi kam jít.

Poprava Mussoliniho neprobíhala podle plánu. Když chtěl Audisio vystřelit, samopal Sten se zasekl. S kletbami popadl svůj revolver, ale ten se zasekl také. Když Mussolini viděl, co se bude dít, podle jednoho očitého svědka si rozhalil kabát, stál přímo proti Audisiovi a vyzýval ho k tomu nejhoršímu.

„Střelte mě do prsou,“ řekl.

Jeden z Audisiových mužů mu spěšně podal svou zbraň. Tentokrát nedošlo k žádné chybě. Jako první byla zasažena Clara Petacciová a ihned zemřela. Mussolini spadl zády na zeď vedle ní a sklouzl na zem, stále živý. Audisio přišel k němu a z bezprostřední blízkosti na něj znovu vystřelil. Mussolini sebou křečovitě trhl a pak nehybně ležel u zdi a tělem se dotýkal Clary. Všichni ostatní to s hrůzou pozorovali, ohromení tím, co viděli. Odehrálo se to tak rychle, že když o tom později mluvili, každý z nich si to pamatoval jinak.

Když bylo po všem, Audisio si potřeboval zakouřit. Cigaretu si dal i řidič, i když normálně nekouřil. Když sbírali vystřílené nábojnice, nikdo neřekl ani slovo. Lidé ve vile za zdí výstřely slyšeli, ale chvíli čekali, než se vydali zjistit, co se děje. Nechtěli se zaplést do něčeho, co se jich netýkalo.

Bylo teprve čtvrt na pět. Když partyzáni dokuřovali cigarety, spustil se déšť, který hrozil celé odpoledne. Audisio nechal v tom mrholení hlídat těla těmi dvěma mladými muži, s ostatními se vrátil k autu a odjeli do města Dongo, kde provedli řadu dalších poprav, mezi nimi několika Mussoliniho ministrů a bratra Clary Petacciové. Potom se vrátili k Vile Belmonte.

Těla Clary a Mussoliniho snesli k hlavní silnici a hodili je do stěhovacího auta na ta ostatní. Stěhovací auto pak jelo přes noc do Milána. Podle svého plánu chtěli těla druhý den vystavit na Piazzale Loreto, kde fašisté loni v srpnu zastřelili patnáct rukojmích. Teď, když se konec války blížil, to měla být určitá odplata. Když auto vyjelo, Audisio se obával jen toho, že je mohou na cestě zastavit Američané a zabránit jim v další jízdě do Milána.

V BERLÍNĚ

Zatímco Mussolini šel ke svému konci, třesoucí se Adolf Hitler seděl v Berlíně duševně a fyzicky tak vysílený, že už sotva dokázal pochopit, co se děje, když se mu chvěl strop nad hlavou. Bunkr na zahradě Říšského kancléřství byl postaven bytelně z mohutné vrstvy železobetonu, aby odolal i nejsilnějšímu bombardování. Ostřelování Berlína granáty začalo před několika dny a neustále se blížilo, jak Rudá armáda postupovala do města. Všem v bunkru, včetně Adolfa Hitlera, bylo jasné, že to bude trvat už jen jeden nebo nejvýš dva dny, než Sověti zaklepu na jeho dveře.

Hitler měl na stole před sebou mapu, obyčejnou civilní mapu s vyznačenými přístupovými silnicemi do města. Používal ji k zakreslování postupu armády generála Walthera Wencka, který dostal rozkaz přijít Berlínu na pomoc. Hitler neměl tušení, jak daleko se Wenck dostal, kolik vojáků mu zůstalo, dokonce ani nevěděl, kde jsou Sověti. Ale i tak Führer znázorňoval pohyby vojsk, neustále přesouval chvějícími se prsty symboly vojenských jednotek sem a tam, jako by řešil rozmístění svých sil v šachové hře. Také pořád vykřikoval rozkazy, které nebyly určeny nikomu konkrétnímu. Hitler ve válce proti bolševismu stále vítězil.

Rudá armáda dokončila před třemi dny obklíčení Berlína. Její vojáci už dalekohledem viděli Reichstag, parlamentní budovu s velkými korpulemi, která stála v samotném srdci města. Na jiném místě v Německu se na Labi setkali Sověti s Američany a Britové postupovali k hranici s Dánskem, kde se střetávali se stále slabším odporem. Bez ohledu na to, co se děje v Berlíně, válka za několik dní skončí a Německo bude za života jedné generace podruhé poraženo.

Ta porážka byla od počátku nevyhnutelná. Někteří generálové od úplného začátku války Hitlera neustále varovali, že k tomu dojde. Při

válečných hrách analyzovali britské, francouzské a sovětské armády a došli k závěru, že Německo nakonec prohraje, ať bude bojovat jakkoliv. Potvrzovali to také ekonomové, kteří poukazovali na velikost Německa a připomínali Hitlerovi, že země nemá přírodní zdroje na vedení vleklých bojů. Hitler zpočátku jejich názory přijal a v knize *Mein Kampf* připustil, že bojovat s Brity v první světové válce byla chyba, které je nutno se vyhnout. Válka na dvou frontách nebyla podle něj dobrý nápad. Ale v létě 1939 své vlastní názory ignoroval a celá země teď platila za jeho šílenství.

Byla zde ale pořád naděje – alespoň v Hitlerově mysli. Ve své generály ztratil důvěru už před dlouhou dobou, ale generálu Wenckovi stále ještě věřil. Jestli se někdo dokáže dostat do Berlína, tak to bude Wenck. Jakmile tam bude, zatlačí Sověty zpátky a vytvoří se koridor pro únik z města, životně důležité spojení k americké armádě na západě. Američané teď byli klíčoví. Hitler přesvědčoval sám sebe, že pokud budou moci, tak nikdy nedovolí, aby taková kulturní země jako Německo padla do rukou bolševiků. Pokud by to bylo potřeba k tomu, aby zbabavili Evropu komunistů, jako prvním by přišli na pomoc Německu.

Ale Hitler toho nemohl dosáhnout bez Wencka. Řekli mu, že jeho jednotky jsou někde blízko Postupimi a pořád se probíjejí k hlavnímu městu. Než dorazí, nemohl Hitler dělat nic jiného, než sedět a čekat, posedle postrkovat symboly vojenských jednotek po mapě, zatímco venku přšely na město granáty. Občas diktoval svému personálu stále zoufalejší telegramy – *Kde je Wenck? Co se stalo s 9. armádou? Kdy se spojí Wenck s 9. armádou?*²⁴ – ale odpovědi nepřicházely. Nikdo v bunkru už neměl reálnou představu o tom, co se v Německu děje.

Při postupu Sovětů do centra města se nahoře, v berlínských ulicích, sváděly urputné a zuřivé boje. Všichni Němci, kteří zde zůstali, se je snažili zastavit. Předměstí a většinu okrajových čtvrtí už Sověti obsadili, ale Němci pořád drželi centrální oblast kolem zoologické zahrady a Brandenburské brány a tvrdošíjně odmítali kapitulovat. Hitler jim slíbil, že je pomoc na cestě a tanky a děla Wenckovy armády spěchají, aby je zachránily před rudou hrozbou. Němci se drželi ve středu města zuby nehty a nechtěli se vzdát, dokud nepřijde Wenck.

Všichni bojovali jako posedlí, dokonce i ti, kdo Hitlerovi už nevěřili ani slovo. Bojovali, protože neměli žádnou jinou možnost. Jenom moc

dobře věděli, co by se stalo, kdyby se vzdali Sovětům. Muže by odvezli na nucené práce do Sovětského svazu, kde by strávili zbytek života. Ženy by byly hromadně znásilňovány jako se to již dělo všude tam, kde je Sověti našli.

Kapitulace nebyla pro Němce východiskem. I kdyby se chtěli vzdát, jejich vlastní lidé by je nenechali. Fanatici z SS a Hitlerjugend věšeli muže na pouličních lampách nebo je na místě stříleli, pokud projevíli jakýkoliv náznak nerozhodnosti. Němci v Berlíně byli v pasti jako mezi mlýnskými kameny.

Helmut Altner neustále bojoval proto, že se bál zajetí. Bylo mu jenom sedmnáct let a nechtěl strávit zbytek života v sovětském pracovním táboře. Do armády byl odveden na konci března a po pouhém čtyřdenním výcviku ho poslali na frontu. Když se tam přemísťoval, nějaká dívka mu nabídla úkryt, ale nevyužil toho, protože se příliš bál. Místo toho šel do boje se svými druhy, z nichž většina brzy zahynula. Po urputných bojích v uplynulých dvou týdnech byl teď Altner veteránem.

Zdálo se mu, že to bylo už dávno, ale ve skutečnosti to bylo jen před několika dny, kdy slyšel velitele praporu slibovat svým vojákům do čtyřadvaceti hodin vítězství. Ten muž se hned za linií bojů postavil před ně s proslovem:

Hitler vydal rozkaz: „Vydržte dalších čtyřadvacet hodin a ve válce nastane velká změna! Posily se blíží. Přicházejí zázračné zbraně. Přisouvají se tisíce děl a tanků. Vydržte dalších čtyřadvacet hodin, kamarádi! Mír s Brity. Mír s Američany. Na západní frontě utichly zbraně. Západní jednotky jdou na pomoc vám, odvážným bojovníkům na východní frontě. Tisíce Britů a Američanů se dobrovolně hlásí do našich řad, aby nám pomohli vytláčit bolševiky. Stovky britských a amerických letadel jsou připraveny zasáhnout do bitvy o Evropu. Vydržte dalších čtyřadvacet hodin, kamarádi. Churchill je v Berlíně a jedná se mnou.⁵

Přání bylo otcem myšlenky. Winston Churchill nebyl v Berlíně a nikdo nepřicházel, aby je zachránil. Pokud Altner věděl, nemusel být v Berlíně ani Hitler. Pro něj bylo jedinou realitou neustálé ostřelování Sověty na západním předměstí a rachocení kulometů, které začalo ten den ještě před svítáním, kdy Sověti zaútočili přes Reichssportfeld směrem ke kasárnám v Ruhlebenu. Altnera vzbudil ve tmě hluk přichozí palby a šel ihned do akce. Popadl pušku a několik zásobníků střeliva a vyběhl ven, aby zjistil, co se děje. V té tmě se nedalo s jistotou říct,

o co jde. Jedinou jistotou bylo to, že na ně nepřítel útočí současně z několika směrů a všude vládne chaos.

Němcům se podařilo na chvíli Sověty zastavit, ale teprve potom, co obsadili Reichssportfeld. Když obě strany k večeru zkonsolidovaly svá postavení, boj utichl. Altnera krátce po úsvitu vyděsil sovětský tank, který s rachotem dojel k jeho zákopu a před ním se zastavil. Přehlédl na něm vyvěšený bílý prapor a myslel si, že nadešla poslední chvíle jeho života. Místo toho se z něj vynořila hlava sovětského vojáka, který je megafonem vyzval ke kapitulaci: „Bude se s vámi dobře zacházet, a jakmile válka skončí, budete moci jít domů. Vojáci, už to nemá žádný smysl. Chcete skutečně zemřít v posledních hodinách dávno prohrané války?“⁶

Řada Němců vzala Sověty za slovo a tiše se vydali k nepřátelské linii ve chvíli, kdy si mysleli, že je nikdo nevidí. Altner dostal rozkaz zezadu je zastřelit, ale vypálil jim jenom nad hlavu. Proti nikomu, kdo chtěl dezertovat, nic neměl. Také by zběhl, ale bál se zajetí.

Boje se znovu rozhořely, když přišly ze svých domovů stovky členů Hitlerjugend a zoufale se snažily znovu dobýt sportovní komplex a olympijský stadion. Do poledne se jim podařilo Sověty zatlačit zpět, ale jenom za cenu strašných ztrát mrtvých a raněných. Altner teď zjistil, že je mezi hrstkou neznámých vojáků, kteří dostali rozkaz odejít na stanici podzemní dráhy a pokusit se dojít jedním z jejích tunelů do středu města a pak na Sověty zaútočit z jejich týlu. Protože většina linek dráhy už byla v nepřátelských rukách, považoval to Altner za sebevražednou akci, ale následoval zbytek svého družstva k tunelu: *Máme šedé uniformy a stejné jsou naše vyhlídky na budoucnost, které nám nedávají ani jiskřičku naděje. Chci jenom spát, spát a najednou se probudit a zjistit, že to všechno byl jenom ošklivý sen, že není žádná válka, žádné trosky, žádná mrtvá a roztrhaná těla, ale že je mír, svítí slunce a život pulzuje beze strachu, že každou chvíli nastane konec. Ale je to jenom zbožné přání. Jsme odsouzeni k smrti a nevíme proč a nevíme ani proč nemůžeme žít!*⁷

Zatímco Altner mizel v přítmí, herečka Hildegard Knefová a její milenec byli o několik kilometrů jižněji na cestě k boji se Sověty u Schmargendorfu. Filmový producent Ewald von Demandowsky byl povolán k Volkssturmu, německé období britské domobrany Home Guard, a poslali ho rovnou na frontu. Knefová trvala na tom, že raději